

Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Almanya'nın Balkanlar'a Etkisi

M. Cem OĞULTÜRK¹ Ferhat DAĞISTAN²

Öz

Berlin Duvarının yıkılmasının ardından birleşen Almanya, SSCB'nin dağılarak etkinliğini yitirmesi ve Yugoslavya'nın yaşadığı ekonomik ve siyasi istikrarsızlık sonucunda, yıllarca doğu-batı bloku sınırında bulunan konumunun da getirdiği güvenlik kaygısıyla Balkanlar'da müdahaleci eylemlerde bulunmuş, Hırvatistan ve Slovenya'nın tanınması sürecinde de Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasından ayırık hareket etmiştir. Bunun neticesinde Almanya'nın, Federal Almanya zamanında benimsediği şeffaflık ve uluslararası işbirliği yanlısı 'Zivilmacht' siyasetinden, dünya savaşları öncesinde uyguladığı güç politikası 'Machtpolitik'e dönüş mü yaptığı sorusu doğmuştur. Bu çalışma Soğuk Savaş sonrasında Almanya'nın Balkanlar'daki eylemlerini ve Balkan politikasının niteliğini, yukarıda belirtilen çerçevede analiz etmeyi amaçlamıştır. Bosna-Hersek ve Kosova savaşlarında üyesi olduğu NATO ve AB ile eşgüdümlü hareket eden Almanya, bu süreçte uygulamış olduğu eylemleri gerek iç hukukuna gerekse de uluslararası hukuka uygun şekilde yürütmüştür. Her iki savaşta da son çare olarak askeri güç kullanımını desteklemiş, hatta Bosna Savaşı'nda yeterli askerî destek sağlamadığından ötürü ABD ve Batı Avrupa devletleri tarafından eleştirilmiştir. Almanya temelinde ticaret, güvenlik ve istikrar oluşturma kaygısı yatan politikalarını yürütürken Hırvatistan-Slovenya'nın erken tanınmasından gerekli dersleri çıkarmış, sonraki süreçte attığı adımların BM, NATO ve AB'yle uyumlu olmasına gayret göstermiştir. Hatta Balkan coğrafyasında etkinliğini NATO ve AB şemsiyesinde yürütmüş, bölge ülkelerinin gerekli şartları sağlamak suretiyle bu iki örgüte katılımlarını desteklemiştir. Bu bulgular ışığında Almanya'nın birleşme sonrasında 'güç politikası'na uygun eylemlerle Balkanlar'da etkinlik kurmaya çalıştığı, ancak devam eden süreçte bu eylemlerin olumsuz neticelerinden ders çıkartıp Bosna-Hersek ve Kosova krizlerinde daha 'iş birlikçi' ve 'istikrarıcı'

¹ Yazışma Adresi: Dr.İkm.Alb., Milli Savunma Üniversitesi, ATASAREN, Uİ.ve Blg.Çlş. Öğ.Grv., e-posta: cogulturk@gmail.com

² J.Yzb., İstanbul İl J. K.lığı, e-posta: feratdagistan2008@gmail.com

anlayışla davranıp 'Zivilmacht' politikasına uygun hareket ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Almanya, Balkanlar, güç politikası, sivil politika, Alman Bölgesi*

The Impact of Germany Towards The Balkans in The Post-Cold War Era

Abstract

Germany, re-united after the fall of Berlin Wall, acted in interfering way towards the Balkans after the collapse and losing dominance of USSR in the region and political and economical instability in Yugoslavia, with the fear of security caused by the critical location on the border of western and eastern bloc in many years; and it also acted separately from European Security and Defence Politics during the recognition of Croatia and Slovenia. Consequently, the question appeared if Germany returned to its world wars power policy 'Machtpolitik' from 'Zivilmacht' which is more transparent and cooperative and adopted in German Federal Republic era.

This study aims to analyze the acts and the policy of Germany after the Cold War in Balkans, within the frame mentioned above. Germany acted in coordination with EU and NATO in BIH and Kosovo War. It also made its acts appropriate for both internal and international laws. In these Wars, Germany supported the idea of force entry as the last precaution; it was criticized with the lack of its military support in Bosnia War by USA and West Europe countries as well. While conducting its policies with will of trade, security and maintaining stabilization, Germany took lesson from early recognition of Croatia- Slovenia and cared for its all steps appropriate to UN, NATO and EU in following process. It conducted its Balkan policy under the cover of NATO and EU as well, and supported the idea of this region's countries' participation to these two organizations by means of fulfilling all requirements. In the light of these evidences, it is understood that Germany tried to be effective in Balkans with aggressive acts applying the 'power policy' after the re-unification and then took lessons from the negative consequences of these acts and behaved more cooperative with the perception of stabilization in its acts in concern with 'Zivilmacht'.

Keywords: *Germany, the Balkans, power politics, civil politics, German Zone*

Giriş

Doğu ve Batı Almanya'yı ayıran, aynı zamanda Doğu ve Batı blokları arasındaki sınırı temsil eden Berlin Duvarının 9 Kasım 1989 tarihinde yıkılması Soğuk Savaşı sona erdirmiştir. Batının bu zaferinden sonra, Balkanlar uluslararası siyaset gündemini meşgul edecek şiddet ve çatışmalar dönemine girmiştir. Dağılma sürecine giren Yugoslavya'da federatif yapıdan ayrılmak isteyen cumhuriyetler ve Kosova gibi özerk bölgelerin bağımsızlık istekleri ön plana çıkmıştır. Bu süreçte Almanya Yugoslavya'nın ardılı devletlerin kuruluşları, çatışmaların sona erdirilmesi ve uzlaşların sağlanmasında etkili olan devletlerden birisi olmuştur.

Soğuk Savaş'ın bitimiyle Almanya birleşmesini sağlamış, nüfusu 61 milyondan 80 milyona çıkarak Avrupa Topluluğu (AT) nüfusunun % 23'üne sahip hale gelmiş, ayrıca ülkenin yüzölçümü % 30 artarak AT toprağının % 15'ini oluşturur nitelik kazanmıştır. Böylece, Soğuk Savaş sonrası gelecek zamanda çözümleyebileceği küçük ekonomik problemlerin dışında siyasi olarak bütün ve güçlü bir devlet hâlini almıştır (Decker, 2000).

Yugoslavya krizinde ise Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının tavrını Yugoslavya'nın bütünlüğünden yana koymasına rağmen Almanya; AT'ndan münferit hareket ederek Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıklarının tanınmasından yana tavır almıştır. 1991 Maastricht zirvesinde AT'nda derin kriz çıkacağı baskısıyla diğer üye ülkelerin de Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıklarını tanımalarını sağlaması, uluslararası kamuoyunda Almanya'nın üyesi olduğu örgütlerle eş güdümlü politikalar benimseyen iş birlikçi dış politikasını bir kenara bırakıp, dünya savaşları öncesi benimsediği yayılmacı güç politikasına dönüş mü yaptığı sorusunu doğurmuştur (Woodward, 1995: 187).

Bu çalışmada Almanya'nın Balkan politikası analiz edilerek tarihsel süreç içerisinde temel algılamalarında ve politikalarında değişim olup olmadığı saptanmaya çalışılacaktır. Araştırma metodu olarak tarihsel analiz yönteminin uygulanacağı bu çalışmada zamansal kesit olarak Soğuk Savaş sonrasında günümüze kadar olan süreç temel alınacaktır. Almanya'nın Soğuk Savaş sonrası Balkan politikalarının güç politikasına dönüşü olup olmadığını kavrayabilmek adına Almanya'nın tarihi süreçte ve esasen Soğuk Savaş sonrası politik hareket tarzı ile ulaşmak istediği hedefler incelenecektir.

Almanya'nın Tarihi Süreçte Balkan Politikası

Balkan toprakları hemen her dönem büyük güçlerin ilgi odağında yer almıştır. Kısmen Osmanlı İmparatorluğu, kısmen de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu egemenliğinde bulunan ve bağımsızlığını kazanmak isteyen Balkan milletlerinin 1870'lerde büyük güçlerin hamiliğini yeniden isteme tercihlerinin ortaya çıkması, Avrupa'nın gözlerini tekrar Balkanlara yöneltmesine neden olmuştur. Bu dönemde Almanya Otto von Bismarck önderliğinde birliğini tamamlamış ve Avrupa'nın en güçlü devleti olarak diplomatik ilişkilerin merkezinde yer almaktaydı (Jelavich, 2006: 403). Bu dönemde yeni kurulan Alman İmparatorluğu'nun genel politikası Balkanlar'da egemen imparatorlukların toprak bütünlüklerinin muhafazası yönündedir. Berlin yönetimi Balkanlar'da kendi nazarında stratejik bir çıkar algılamadığı için bu bölgeye ilişkin temel hedef Avrupa'nın büyük güçleri arasında Balkanlar yüzünden savaş çıkmasının engellenmesidir (Glenny, 2001:128). Almanya'nın özellikle 1877-78 Osmanlı-Rus harbinden sonra Berlin Kongresinde taşıdığı temel kaygı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Rus Çarlığı arasında Balkanlar yüzünden çıkabilecek bir savaştır ve Bismarck Almanya'nın kongredeki temel politikasını '*ehrlicher makler*' yani 'namuslu aracı' olarak tanımlamıştır (Kissinger, 2004: 148). Bismarck'ın 1876'da Alman Parlamentosu Reichstag'da Balkanlar'ın Alman çıkarları açısından "tek bir Pomeran askerinin kemiklerine" bile değmeyeceğini söylemesi dönemin Alman bakış açısını özetlemektedir.

Nazi Almanya'sının Balkan politikasını incelediğimizde özellikle 1929 buhranı ile beraber bölgeyle ekonomik ilişkilerin ve ticaretin gelişmesi yönünde '*ticari genişleme*' politikaları benimsenmiştir. II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın bölgeyle ticaretini devam ettirebilmek ve Rusya'ya yapılacak askeri harekâta yönelik olası tehditleri önlemek maksadıyla Balkanları işgal etmiştir. Ancak işgal esnasında yaşananlar özellikle Sırlar olmak üzere güney Slav halkları üzerinde derin travmatik etkiler bırakmıştır (Demirtaş Coşkun, 2008: 338).

Soğuk Savaş döneminde ise Federal Almanya'nın Balkan politikası temelde doğu-batı blokları arası ilişkiye dayanmaktadır. Savaş sonrasında Batı ekseninde kurulan Federal Almanya, '*Hallstein doktrini*' doğrultusunda (Sovyet güdümünde yer alan Doğu Almanya'yı tanıyan hiçbir devletle diplomatik ilişki kurulmaması) komünist blokta yer alan Balkan ülkelerinin Doğu Almanya ile olan ilişkilerinden ötürü bölgeyi öncelikli görmemiştir (Vatandaş, 2008).

Bu dönemde, Almanya ile Yugoslavya ilişkisinin temelini çok sayıda Yugoslav işçinin (Gastarbeiter) Almanya’da çalışması olduğu kadar, Tito’nun dış politika öncelikleri arasında “Almanya ile kuvvetli bağlar geliştirmek” yer alması oluşturmuştur (Obradovic Wochnik, 2014). Almanya bu dönemde Hallstein doktrininden vazgeçerek, ‘*Ostpolitik -Doğu Politikası*’na dönmesi diğer Balkan ülkeleriyle de ilişkilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Demirtaş Coşkun, 2008: 333).

Soğuk Savaş Sonrası Almanya’nın Politik Tutumu

Almanya’nın Soğuk Savaş sonrası Balkanlar politikasını değerlendirmek için bu dönemde Almanya’nın siyasi durumunu, genel politik kaygılarını çözümlemekte fayda vardır. Soğuk Savaş’ın bitiminde 12 Eylül 1990’da Doğu ve Batı Almanya ile II. Dünya Savaşı’nın Müttefik devletleri ABD, SSCB, İngiltere, Fransa arasında imzalanan 2+4 Antlaşması ile bu devletler Almanya üzerindeki tüm haklarından feragat etmiştir. Bu sürecin devamında 3 Ekim 1990 tarihinde de iki ayrı Alman devleti birleşerek Alman toprakları üzerinde Alman bütünlüğünü ve tam egemenliğini tesis etmişlerdir (Armaoğlu, 2005: s923-4).

Almanya’nın birleşmeden sonraki Balkan politikasının Soğuk Savaş döneminden oldukça farklı olduğuna yönelik görüşler öne çıkmaya başlamıştır. Alman siyaset bilimci Woyke; birleşme sonucunda Almanya’nın, nüfus ve yüzölçümünün artışı ile daha da güçlü bir devlet hâline geldiği, ekonomik külfetin zaman içerisinde azalacağı ve SSCB’nin dağılmasıyla ise Doğu Avrupa ve Balkanlar’da kendisiyle ekonomik ve siyasi olarak mücadeleye girecek bir gücün kalmadığı değerlendirmesinde bulunmuştur (Woyke, 2000: 24-30).

Gerald Livingston’ın, Doğu Avrupa’nın yavaş yavaş ‘*German Zone-Alman Bölgesi*’ etkisi altına girdiğini, batılı milletlerin bölgedeki gelişime etki etmek için Almanya’nın sahip olduğu güçlü çıkarlara, motivasyona ve yeteneğe sahip olmadığını belirtmiştir. Kenneth Waltz ise realist bir bakış açısıyla Almanya’nın birleşmeden sonra Avrupa’da askerî ve ekonomik üstünlük için ulusal bir yol izleyeceğini, Almanya’nın birleşip egemenliğini sağlamasıyla aynı anda gerçekleşen Sovyet yıkılışının Alman politikasını özellikle Balkanlar’a yönlendireceğini belirtmiştir (Decker, 2000).

Almanya’nın Balkanlara bu denli önem vermesinin temel sebebi ise Balkanların stratejik konumudur. Yayılmacı siyaset anlayışı perspektifinden

değerlendirecek olursak Balkanlar, Almanya'nın Adriyatik'e, Akdeniz'e ve Ortadoğu'ya açılması için '*Drang nach Osten, Drang nach Südosten (doğuya ve güneydoğuya açılmak)*' mutlak suretle elinde bulundurması gereken bir koridordur (Okçuoğlu, 2001).

Soğuk Savaş sürecinde bölünmüş vaziyetteki Almanya, doğu-batı blokları arasında sınır oluşturduğundan güvenlik kaygılarından ve batılı devletlerin üzerinde söz sahibi olmalarından ötürü '*Zivilmacht (sivil politika)*' politikası yürütmüştür. Bu dönemde Alman dış politikasının temelini, demokratik ülkelerle iş birliği ve uluslararası alanda yalnız değil, uluslararası örgütlerle ortak hareket etme düşüncesi oluşturmuştur (İnat, 2009: 2-3). SSCB ve Doğu Avrupa'daki komünist yönetimlerin 1989'da dağılması, Batı Alman hükümetlerinin, Batı Avrupa devletleri ve ABD'den bağımsız politika üretmelerini engelleyen temel engeli de ortadan kaldırmıştır. 1989'da Batı Alman Şansölyesi Helmut Kohl, iki Alman devletini birleştirme imkânı bularak finansal ve ekonomik yetenekleriyle Balkanlar'da SSCB'nin uydu Doğu Avrupa devletlerinde kontrol sağlama imkânı bulmuştur (Carr, 1995).

Yugoslavya'nın Dağılma Sürecinin Başında Almanya'nın Tutumu

Yugoslavya devlet başkanı Jozip Tito'nun 1980 yılında ve halefi Vladimir Bakarić'in 1983 yılında ölümleri sonrasında Yugoslavya'da bir liderlik boşluğu oluşmuştur. Bunun neticesinde 1980'ler boyunca Yugoslavya küçülen ekonomi, Federatif Cumhuriyeti oluşturan devletlerarası rekabet, bununla birlikte dinsel farklılıklarla (Katoliklik, Ortodoksluk ve İslam) birleşen milliyetçilik hareketleriyle mücadele eder hale gelmiştir. Soğuk Savaş'ın nihayetiyle beraber çift kutuplu sistemden dönüşen dünya düzeninde Yugoslavya'da ortaya çıkan istikrarsızlıkla birlikte bir güç boşluğu meydana gelmiştir. Buradaki güç boşluğunu doldurmak isteyen Almanya etkinliğini ekonomik olarak artırırken, siyasi düzlemde de Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlık çabalarını makul görmüştür. Berlin duvarının yıkılmasından sonra Almanya'nın eylemleri Avrupa'nın bütünlüğünü ve istikrarını sağlamaktan ziyade kendi başına ve Balkanlar'daki istikrarı bozucu nitelikte olmuştur (Carr, 1995).

Almanya, Balkanlar'da kendisine stratejik hedef olarak Katolik Hırvatistan ve Slovenya'yı Alman ekonomik bölgesine katmak suretiyle Adriyatik ve Akdeniz'e çıkış sağlamayı böylece petrol ve gaz üreten Arap devletlerine yakın olmayı belirlemiştir. Bunun bir ileri basamağı ise

yoğunlukla Müslüman nüfusa sahip Bosna Hersek'i tanıyarak Kosova, Arnavutluk, Türkiye üzerinden İslam dünyasına ulaşmaktır. Bütün bunların yanında Almanya, Yugoslavya'nın dağılmasıyla beraber Birleşmiş Milletlere üye yeni dört ülke oluşmasına etki etmiştir. Almanya'nın bir diğer hedefi ise, bu devletlerin tamamının BM Güvenlik Konseyine daimi üyelik oylamasında Almanya lehine oy kullanmalarını sağlamaktır. Slovenya'nın Yugoslavya'dan ayrıldıktan sonra yönetime gelen ilk çok partili hükümetinin altı bakanı Alman kökenlidir. Almanya ayrıca Hırvatistan silahlı milislerini de donatmıştır. İki Alman devletinin birleşmesi ve Doğu Alman Silahlı kuvvetlerinin modernizasyonu neticesinde elde kalan silahlarla Hırvat milisleri donatılıp Almanlar tarafından eğitilmişlerdir. 1989 sonlarından başlayıp 1990 yılı boyunca milisleri donatmak için Almanya'dan Hırvatistan'a silah akışı sağlanmıştır. AT'nin bu meseledeki genel politikası ise bu anlaşmazlığın barışçıl yollardan çözümünün sağlanması ve Yugoslavya'nın bütünlüğünün korunmasıdır. Çatışmayı azaltmak adına 25 Eylül 1991'de BM Yugoslavya'daki anlaşmazlığın tüm taraflarına silah ambargosu koymuştur. Ancak Almanya bu ambargoyu uygulamamış, Hırvatistan'a silah teminini devam ettirmiştir. Bunun neticesinde de çatışmalar özellikle Hırvatistan'da şiddetlenmiştir (Carr, 1995).

Ayrıca batı medyası, Mayıs 1991'den itibaren, Yugoslav Ulusal Ordusunun; Hırvatistan ve Slovenya'nın batı taraftarı, demokratik ve masum insanlarına karşı saldırgan tutum izlediğine dair Sırp karşıtı haberler bildirmiştir. Almanya bu tarz olayların desteklenmesinde ve yayınlanmasında ana rolü üstlenmiştir (Lantis, 2002: 86).

Alman hükümeti sözcüsü Wolfgang Vogel, tek taraflı bağımsızlık ilanından bir gün sonra yaptığı açıklamada Yugoslav cumhuriyetlerine, devlet yapısında değişiklik yapmaları için müzakerelere başlamaları çağrısında bulunarak Yugoslavya içindeki reform sürecinin gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak tüm bu sempatiye rağmen Almanya bu iki cumhuriyetin bağımsızlığını henüz tanımamıştır (Demirtaş Coşkun, 2008a: 342).

Yugoslavya'da federatif devletlerin anlaşmazlığa düştüğü dönemin başlangıcında Almanya'nın Yugoslavya'nın bütünlüğünden yana olduğu gözlemlenmektedir. 19 Haziran 1991'de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansında Almanya Yugoslavya'nın toprak bütünlüğü lehine oy kullanmıştır. Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlık ilanları sonrasında dahi

Batı Avrupa Birliği'nin 27 Haziran tarihli iki cumhuriyetin tek taraflı bağımsızlık ilanlarını eleştiren ve Yugoslavya yönetimine ülkenin bütünlüğü için diyalogun sürdürülmesi çağrısında bulunan ilanını desteklemiştir.

Ancak Yugoslavya merkezi yönetiminin kuvvet kullanarak problemi çözme eylemi üzerine Alman Şansölyesi Helmut Kohl 29 Haziran'daki Lüksemburg zirvesinde Belgrad'a karşılık Slovenya'nın yanında yer almış, 'Yugoslavya'nın bütünlüğünün silahlı güçle korunamayacağını' belirtmiştir (Touval, 2002: 50). Alman dışişleri bakanı Hans Dietrich Genscher 3 Temmuz'da verdiği bir radyo röportajında 'Yugoslavya'nın kâğıt üzerinde varlığını sürdürdüğünü, Yugoslav ordusunun eylemlerinin cumhuriyetlerin bağımsızlık girişimlerini haklı çıkardığını' bildirmiştir. 9 Temmuz 1991'de Alman Dışişleri Bakanı Hans Dietrich Genscher, ABD Dışişleri Bakanı James Baker'i arayarak Hırvatistan'daki Sırp terörü karşısında BM Güvenlik Konseyi'nin harekete geçmesini ve batının Sırlara karşı ittifak kurmasını talep etmiştir. Ayrıca Hırvatistan ve Slovenya'nın bağımsız birer cumhuriyet olduklarının tanınması ve Sırbistan ve Karadağ bölgesine ekonomik yaptırım uygulanması isteğinde bulunmuştur. Bu doğrultuda Almanya Yugoslavya'daki ayrılıkçı cumhuriyetler için *self-determinasyon* fikrini desteklemiştir (Caplan, 2005: 18). Burada, Almanya'nın birliğini yakın zamanda yeniden tesis etmiş olmasının, Hırvatistan ve Slovenya halklarının *self-determinasyon* hakkının reddedilemeyeceği düşüncesini pekiştirdiği görülmektedir.

1991 Aralık ayında AT liderleri Yugoslavya probleminin çözümü için Maastricht'te hayati bir toplantı düzenlemişlerdir. Almanya, Yugoslavya sorununu Avrupa güvenliği ve dış ilişkilerde seyredecek genel politika tartışmalarına taşımış ve üye ülkeler 11'e karşılık 1 oranında Yugoslavya'nın bütünlüğü lehine tavır almıştır (Carr, 1995). Bu zirvenin öncesinde 1991 Aralık ayının başlangıcında Alman parlamentosu *Bundestag* oy birliğiyle iki yeni cumhuriyetin 1991 Noel'inden önce tanınmasına karar vermiştir. Ancak Alman Dışişleri Bakanı Genscher resmi olarak bu ülkeleri tanımayı Aralık 1991 sonundaki Maastricht zirvesinde AT üyesi ülkelerin de onayını sağlayarak gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. İki cumhuriyetin bağımsızlıklarının tanınması yönünde anlaşma sağlanamazsa Almanya'nın birlikten çıkıp tek taraflı olarak bu ülkeleri tanıyacağını bildirmiştir (Gallagher, 2005: 63).

Almanya'nın bu kararlı tutumu işe yaramış diğer AT ülkelerinin Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıklarını tanıma lehinde karar vermeleri

sağlanmıştır. Netice itibariyle Yugoslavya'nın bütünlüğü, Almanya'nın gayretleriyle AT'nin bütünlüğüne kurban edilmiştir. Maastricht zirvesinde Yugoslavya'nın bütünlüğü pahasına AT'nin bütünlüğü korunmuştur. Almanya AT'de baskın güç olduğunu ispatlamıştır ve ekonomik gücünü kullanarak stratejik hedeflerini elde edebileceğini göstermiştir. Maastricht zirvesinden sonra 15 Ocak 1992'de Almanya, Hırvatistan ve Slovenya'nın bağımsızlıklarını tanımıştır. Ayrıca Almanya'nın desteğiyle bu iki cumhuriyet 22 Mayıs 1992'de BM üyeliğine kabul edilmişlerdir (Carr, 1995).

Almanya'nın Bosna Savaşı'nda Tutumu

Almanya'nın 1991 sonunda Slovenya ve Hırvatistan'ın tanınması hususundaki tek yanlı tutumu, uluslararası ortamda yoğun eleştirilere neden olmuştur. Bu yüzden Almanya, Yugoslavya'da meydana gelen diğer çatışmalarda daha dikkatli davranmıştır. Bu veriler ışığında Almanya'nın Bosna-Hersek Savaşı sırasındaki politikası 'temkinli' olarak nitelenebilir (Demirtaş Coşkun, 2008a: 354).

Yugoslavya'da yaşanan savaş süresince Almanya'nın müttefikleriyle ortak hareket ettiği ve düzenlenen konferanslar ve Vance-Owen ve müteakiben Owen-Stoltenberg gibi barış planlarının destekçisi olduğu görülmektedir. Ayrıca Almanya, 1994'te Avrupa ülkeleriyle ABD ve Rusya'yı aynı platformda buluşturmaya esas alarak kurulan "Temas Grubu"nun üyelerinden biri olmuştur. Almanya bu dönemde göstermiş olduğu tüm çözüm çabalarına rağmen "arabulucu" izlenimi vermekten kaçınmıştır (Demirtaş Coşkun, 2008a: 353).

Bosna'da yaşanan savaş sürecinde müttefikleriyle ortak hareket etmeye çalışan Almanya, 6 Nisan 1992'de diğer AT ülkeleriyle birlikte bağımsızlığını ilan eden Bosna-Hersek'i tanımıştır. Bu dönemdeki politikasının temelini uluslararası yaptırımların uygulanması ve insani yardım çalışmaları üzerine yoğunlaştıran Almanya, bölgeye istikrar getirme niyetiyle oluşturulan ortak askerî güç oluşturma gayretlerine katılmak için anayasal problemlerini çözmek durumunda kalmıştır. Almanya Anayasası'nda '*grundgesetz*' bulunan '*alan dışı*' anlayışından ötürü kendi egemenlik alanı içerisi ve NATO toprakları dışında askerî güç kullanma olanağı bulunmamaktadır. Ancak ortaya çıkan yeni koşullarda uluslararası aktörlerin Almanya'dan beklentileri artmış, bölgesel ve küresel istikrar

çabalarına daha fazla katkıda bulunması talep edilmeye başlanmıştır. (Demirtaş Coşkun, 2008b: 57).

Bu beklentiler neticesinde Alman kamuoyunda ‘alan dışı’ meselesi çerçevesinde ateşli tartışmalar yaşanmıştır. Alman siyasetçiler politikalarını uluslararası kamuoyunun beklentisi yönünde adapte etmeye çalışmışlardır. Bu kapsamda, uluslararası toplumla uyumlu hareket edebilmek maksadıyla Almanya’nın ‘alan dışı’ meselesini zamana yayarak küçük adımlarla çözme ‘salam taktiği’ yoluna gittiği görülmektedir (Bach, 1999’dan akt. Demirtaş Coşkun, 2008a: 348).

Alman hükümetinin NATO’nun istekleri doğrultusunda verdiği askeri destek Alman kamuoyunda çalkantı yaratmış, sonuç; muhalefetin kararların Anayasa’ya aykırı olduğu tezleri ve Federal Mahkemenin vermiş olduğu kararlar çerçevesinde gelişmiştir. Federal Mahkeme, ‘Almanya’nın operasyona katılmadığı takdirde, operasyonun amacına ulaşamayacağı, ülkenin müttefiklerinin güvenini kaybedebileceğini, uluslararası toplumun uçuşa yasak bölge kararının uygulanmasının zarar göreceğini ve saldırganlara arzu edilen siyasi mesajın verilemeyeceği belirtilmiştir’ (Archiv der Gegenwart, 1993: 37740-1’den akt. Demirtaş Coşkun, 2008a: 350).

Almanya’nın ‘alan dışı’ askerî harekâta katılımının Anayasa’ya uyumlu olup olmamasıyla ilgili son karar yine Federal Mahkeme tarafından verilmiştir. Verilen nihai kararda, operasyonların ortak savunma ve ortak güvenlik çerçevesinde yapılması ve Alman parlamentosunda her görev için ayrı oylama yapıp basit çoğunlukla karar alınması şartlarıyla Alman askerlerinin alan dışı operasyonlara katılımının Anayasa’ya uygun olacağı onaylamıştır (Demirtaş Coşkun, 2008: 350-1).

Almanya alan dışı askerî operasyonlara katılım tartışmasını iç kamuoyunda sürdürürken, Bosna-Hersek’e insani yardım konusuna önem vermiştir. İnsani yardım konusunda Alman siyasi partileri arasında herhangi bir görüş ayrılığı yaşanmamıştır. Almanya, Bosna-Hersek Savaşı boyunca 350.000 mülteci kabul ederken (Reimers, 2007: 60), ayrıca yapmış olduğu maddi destek 1 milyar Alman Markı’na ulaşmıştır (Demirtaş Coşkun, 2008: 352).

Bosna-Hersek Savaşı’nda yaşanan Srebrenica katliamı, Almanya’nın barışı sağlama çabalarında dönüm noktası olmuştur. Avrupa hükümetleri ve

NATO, Bosnalı Sırpların eylemlerinin kabul edilemez olduğunu, NATO'nun kuvvetle karşılık vereceğini ifade etmişlerdir (Reimers, 2007: 58). Almanya'da hemen hemen tüm siyasi partiler ortak hareket ederek, Bosnalı Sırlara yönelik başlatılan NATO müdahalesine destek vermişlerdir.

1995 sonbaharında '*Barışı Koruma Operasyonları ve Almanya'nın Sorumlulukları*' konulu konferansta Alman Yeşiller partisi ilk defa Alman birliklerinin barış operasyonlarında nerede ve nasıl konuşlandırılacaklarını düşünmüş ve Almanya'nın Bosna-Hersek'te BM'nin mavi-başlık görevlerinde yer alması gerektiğini belirtmiştir (Reimers, 2007: 58). Müdahalenin ardından barışın tesisi için imzalanan Dayton Barış Anlaşması'nı Alman hükümeti kuvvetle desteklemiştir.

Almanya'nın Kosova'nın Bağımsızlığı Süreci Karşısında Tutumu

Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nde Bosna-Hersek Savaşı sonrası meydana gelen Kosova meselesi Alman dış politikası için bir dönüm noktası olmuş, NATO'nun Belgrad'ı bombalamasında Alman kuvvetlerinin de yer alması, Almanya'nın Soğuk Savaş sonrası dönemde '*normalleşme*' sürecine girdiğinin düşünülmesine sebebiyet vermiştir (Demirtaş Coşkun, 2008b: 31-53).

UÇK ve Sırp güçleri arasındaki çatışmalar şiddetlenmeye başlayınca Almanya siyasi bir çözüm bulunması, bunun için Kosovalı Arnavutlar ile Belgrad yönetimi arasında diyalog kurulması çağrısında bulunmuştur. Almanya'nın önerisi Kosova'ya sahip olduğu eski özerkliğin geri verilmesi yönündedir. Bu bağlamda Alman hükümetleri³ Yugoslavya'ya karşı krizin çözülmesi hususunda havuç ve sopa politikası izlemişlerdir. Bir yandan, Milosevic rejimine saldırıları durdurması halinde uluslararası topluma geri dönme vaadi yapılmış; öte yandan bu gerçekleşmediği takdirde askeri güç kullanımını dışlamayan bir söylem geliştirilmiştir.

³ Eylül 1998 seçimlerinin sonucunda Almanya'da CDU/CSU-FDP hükümetinin yerine SPD (Alman Sosyal Demokrat Partisi) ve Yeşiller bir koalisyon hükümeti kurmuştur. Seçim sonuçlarının belli olmasının ardından CDU/CSU-FDP hükümeti, iktidar koltuğunu devredene kadar, Kosova'yla ilgili aldıkları tüm kararlarda SPD ve Yeşiller partilerinin liderlerinin de görüşüne başvurmuşlardır. Yeni hükümet de Kosova meselesinde bir önceki hükümetin politikalarını sürdürmeye dikkat etmiştir. Ancak olası bir müdahale için BM'den yetki alınması gerektiğini özellikle vurgulamışlardır.

Çatışmaların ilk döneminde Temas Grubu çerçevesinde Almanya, Fransa'yla birlikte hareket etmiştir. Kasım 1997'de Alman Dışişleri Bakanı Klaus Kinkel, Fransız meslektaş Hubert Vedrine ile Belgrad yönetimine ortak bir mektup yazarak, Sırp'ların herhangi bir ön şart ileri sürmeden, Arnavutlarla diyalog kurmaya başlamaları ve üçüncü bir tarafın arabuluculuğunu kabul etmeleri çağrısında bulunmuştur. Bunun karşılığında, her iki lider Belgrad'la AB arasında diplomatik ilişkiler tesis edileceğini, Yugoslavya'nın AGİT'e üyeliğinin destekleneceğini ve AB'yle bütünleşme sürecinin başlatılacağını belirtmişlerdir (Troebst, 1998:70). Benzer istekler her iki liderin Mart 1998'de Belgrad'a düzenledikleri ve Milosevic'le görüştükleri resmi ziyaret sırasında da ifade edilmiş ancak bir sonuç alınamamıştır (Hendriks&Morgan, 2001: 131). Almanya'nın çözüm sürecinde dikkat ettiği en önemli konu Kosovalı Arnavutların bağımsızlık taleplerine destek vermemek olmuştur. Hırvatistan ve Slovenya olaylarından ders çıkaran Almanya bu kez daha temkinli yaklaşmaktadır. Almanya'nın çözüm önerisi Kosova'nın eskiden sahip olduğu özerkliğe kavuşmasıdır (Demirtaş Coşkun, 2008a: 356).

1998 yılı genel seçimleri sonrası iktidara geçen SPD-Yeşiller koalisyonu (kırmızı-yeşil hükümet) bir önceki hükümetin politikası olan çözüm için uluslararası çabalara destek vermiş, bunun yanında güç tehditi söylemlerini de sürdürmüştür, Gerhard Schröder'in başbakanlığını yaptığı hükümet, NATO ile uyumlu hareket etmiştir. Diplomatik çabaların Kosova sorununa çözüm getirmemesi üzerine, Alman liderler askeri müdahale düşüncesi dile getirmeye başlamışlardır. Bu görüşe göre Milosevic yönetimine karşı diplomatik çözüm çabalarının karşılık bulmaması durumunda son çare olarak güç kullanımı ihtimali dışlanmamalıydı (Miskimmon, 2009: 562-3).

Almanya'nın kriz sürecindeki diplomatik çabalarından birisi de Temas Grubu'nda Rusya ile ortak çalışarak, hem Rusya'nın Sırp'ların hamiliği rolünü kullanarak çatışmaya çözüm getirilmesini sağlamak, hem de çözümsüzlük karşısında askerî müdahale zorunluluğu doğduğunda Rusya'nın BM Güvenlik Konseyi'nde kararı veto etmemesini sağlamaktır. Rusya'nın tutumunun kesinlikle askeri müdahale olmaması yönünde olduğu bilirse de Rusya ile diyaloga devam edilmiştir (Demirtaş Coşkun, 2008a: 356).

Tüm diplomatik çabaların sonuçsuz kalması üzerine, NATO güçlerinin 24 Mart 1999'da Sırp hedeflerine yönelik hava bombardımanına

Almanya da dâhil olmuş, böylece II. Dünya Savaşı'ndan sonra ilk defa bir askeri harekâta katılmıştır. İki buçuk ay süren NATO müdahalesine Almanya da savaş uçaklarıyla destek vermiştir. Bu savaşa verilen Alman desteğini Dışişleri Bakanı Fischer “Nie wieder Auschwitz” (Auschwitz! Bir daha asla) diyerek meşrulaştırmıştır (Herborth, 2011).

Almanya'nın ilk defa askeri güç kullanımının nedenlerine geldiğimizde Alman politikacılar Almanya'nın meseleye çözüm getirmek adına diplomatik temas grubu içerisinde tüm sivil yolları tükettiğini ayrıca askeri müdahale meselesinde de NATO müttefikleriyle uyumlu hareket ettiklerini bildirmiştir. Başbakan Schröder ‘mevcut insan trajedisini seyretmenin mümkün olmadığını, NATO müdahalesinin bir savaş değil, barışçı çözümün askeri araçlarla uygulanması olduğunu’ dile getirmiştir (Demirtaş Coşkun, 2008a: 359). Ayrıca Almanya'daki tüm büyük siyasi partilerin müdahaleye ilişkin uzlaşmaya varması Kızıl-Yeşil hükümetin elini kolaylaştırmıştır. Berlin yönetiminin kararını etkileyen bir diğer faktör mülteciler meselesidir. Bosna-Hersek Savaşından sonra Kosova Savaşında da Almanya 14.000 kişi ile en fazla mülteci kabul eden Avrupa ülkesi olmuştur (Mauß, 2000: 4).

Bir diğer sebep özellikle Bosna-Hersek Savaşında uyguladığı agresif politikayla başta ABD olmak üzere bazı batılı ülkeler ve uluslararası örgütler tarafından barış çabalarına yeterli katkı sağlamadığı şeklinde eleştirilere uğrayan Almanya, Kosova krizi esnasında hiçbir uluslararası ilişkiler aracının kullanılmasını dışlamayan daha aktif bir politika izleyerek batı için güvenilir bir ortak olduğunu ispatlamaya çalışmıştır (Demirtaş Coşkun, 2008a: s359-60). Bu kapsamda, Almanya NATO'nun hava müdahalesi sonrası oluşturduğu KFOR'a (*Kosova Force*) da askeri destek sağlamış, diğer yandan savaş sonrası bölgede barış ve istikrarın sürdürülmesi için planlar hazırlamıştır. Bunlardan en önemlisi 2008 yılına kadar varlığını sürdüren ve bir Alman düşüncesinin ürünü olan ‘*Güneydoğu Avrupa İstikrar Paketi*’dir (www.hurriyet.com.tr).

Almanya'nın Kosova'nın tanınması sürecindeki tutumuna değinilecek olursa, Almanya uluslararası toplum tarafından desteklenen ve Kosova'nın bağımsızlığını öneren Ahtisaari planının tartışıldığı dönemde temas grubunun temsilcisi olarak aktif rol üstlenmiştir. Bu dönemde Almanya tarafların uzlaşması sağlanmadan Kosova'nın bağımsızlığını desteklemeye sıcak bakmamıştır. Hatta Almanya BM çatısı altında bir

anlaşmaya varılmadan tek taraflı bir bağımsızlık ilanının gerçekleşmemesini vurgulamıştır (Demirtaş Coşkun, 2008a: 362).

Berlin yönetiminin Kosova'nın bağımsızlığına ilişkin politikalarının dönüm noktası 'Troyka görüşmeleri' olmuştur. Ahtisaari Planı çerçevesinde yapılan görüşmelerin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine Ağustos 2007'de Rusya, ABD ve AB'nin önderliğinde Kosovalı Arnavutlar ve Sırbistan arasında yeni müzakere süreci başlatılmıştır. Bu süreçte AB'yi temsil eden kişi Alman diplomat Wolfgang Ischinger olmuştur. Kosova'nın statüsüyle alakalı bu ilave müzakerelerde sonuç alınamaması üzerine Almanya Batı Balkanlar'ın istikrarı açısından en uygun çözümün Kosova'nın bağımsızlığını desteklemek olduğunu düşünmüştür (Himmrich, 2016, 174-210.)

Kosova müzakereleri sürecinde bağımsızlık öncesi Rusya'yı ikna etmeye çalışan Almanya, başarılı olamayınca bu konuda AB ülkeleri arasında görüş birliği sağlamaya uğraşmıştır. Ancak, AB ülkeleri arasında görüş birliği sağlanamadığı için; Almanya, en azından Kosova'nın tek taraflı bağımsızlığını ilan ettiği tarihten bir gün sonra 18 Şubat 2008'de gerçekleştirilen AB Dışişleri Bakanları zirvesinde üye ülkelerin Kosova'nın bağımsızlığını münferit olarak tanıyabileceği yönünde görüş birliğine varılmasını sağlamıştır. Bu durum Almanya'nın AB ile ortak dış politikaya sahip olma isteğinin göstergesidir (Himmrich, 2016:226). Bu olayların devamında Almanya, ilan edilişinden üç gün sonra 20 Şubat 2008'de Kosova'nın bağımsızlığını tanımıştır.

Günümüze Uzanan Süreçte Almanya'nın Balkan Politikası

Almanya'nın 2006 yılında yayımlanan güvenlik stratejisinin yer aldığı *Beyaz Kitap*'ta (*Weißbuch*) özet olarak 'Balkanların Almanya'nın güvenliği için elzem bir bölge olduğu ve bölgede Almanya'nın hususi çıkarları bulunduğu bu coğrafyada gelecekte yaşanabilecek olası çatışmaların engellenmesi için Güneydoğu Avrupa ülkelerinin batıya uyum ve entegrasyonunun sağlanması gerektiği' belirtilmiştir (White Paper, 2006).

Balkanlar'ın batıyla bütünleşmesini sağlamak maksadıyla politikalarını uygulayabileceği Almanya'nın elinde dört aracı örgüt olarak NATO, AB, BM ve AGİT bulunmaktadır. Almanya güvenlik kaygısıyla ve Balkanlar'ın istikrarı için bölgede bulunan ülkelerin gerekli koşulları

gerçekleştirmesi şartıyla AB ve NATO üyeliklerini destek vermiştir. Bu bağlamda Bulgaristan, Romanya ve Slovenya NATO'nun beşinci genişlemesinde 29 Mart 2004'te, Arnavutluk ve Hırvatistan 1 Nisan 2009'da altıncı genişleme esnasında, Karadağ ise 5 Haziran 2017'de yedinci genişleme ile üyeliğe kabul edilmişlerdir. Bosna-Hersek, Makedonya ve Sırbistan ise NATO'nun ittifak ortağıdır.

Almanya, AB'nin eski SSCB'nin etki alanı yönünde yani doğuya doğru genişlemesi taraftarıdır. Bu politikanın gerçekleşmesiyle birlikte Avrupa'nın güvenlik kaygılarının giderileceği düşüncesindedir. 1997 Lüksemburg zirvesinden itibaren Almanya AB'nin doğuya genişlemesi fikrini dile getirmiş, devam eden süreçte bunun için çaba göstermiştir. Balkanlar ve Doğu Avrupa'da bulunan ülkelerin ekonomik güçlerinin düşük olması her ne kadar AB'ye yük getirecek olsa da güvenlik perspektifinden düşünüldüğünde Avrupa'da bir bütünlük oluşturması genişleme için tercih sebebi olmuştur (Ökten, 2014). Bunların ışığında Balkan ülkelerinden Slovenya 2004'te, Bulgaristan ve Romanya 2007'de, Hırvatistan ise 2013'te AB üyeliğine kabul edilmiştir.

Angela Merkel başbakanlığında Almanya; Balkanlar'da Sırbistan, Hırvatistan ve Karadağ üzerinde yoğunlaşmıştır. Merkel bu üç ülkeyi 2011 yılı Ağustos ayında ziyaret etmiştir. Bu ziyaret Almanya'nın bölge üzerindeki özel çıkarları ve AB genişlemesiyle doğrudan alakalıdır. Almanya bu ülkeler üzerindeki politikasını belirlerken iki ana noktanın üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisi Almanya'nın ticari çıkarları, ikincisi ise bölgedeki istikrarın varlığıdır.

Ziyaretlerin ardından gerçekleştirilen basın toplantısında Merkel'in telkinlerine uyulması neticesinde; Hırvatistan, 2011 sonunda AB'ye katılım antlaşmasını imzalamış; Karadağ, AB müzakerelerine başlamış; Sırbistan ise AB adaylık statüsünü elde etmiştir. 2013'te Hırvatistan'ın üyeliğe alınması, üyelik sürecindeki bölge ülkelerinin AB'nin güvenilirliğine inanması bakımından önemli bir teyit olmuştur (Vatandaş, 2013). Ayrıca Bosna-Hersek'in 'üye ülke' statüsünü kazanması fikri Almanya tarafından desteklenmektedir (www.bosnahersek.ba). Romanya ve Bulgaristan'ın Schengen bölgesine katılımı, Sırbistan ve Karadağ'ın AB'ye üyeliğinin 2025'ten önce gerçekleşmesi temennisinin konuşulmaya başlanması (www.dw.com) AB karar alma sürecinin en önemli aktörü olan Almanya'nın Balkan ülkeleri üzerindeki etkisini artırmaktadır.

Almanya'nın 2016 yılında yayımladığı yeni Beyaz Kitap'ta ise 2006 baskısına göre Balkanlar oldukça az yer tutmakta, bunda NATO ve AB genişlemesinin Balkanlarda neredeyse tamamlanmış olmasının ve nispeten güvenlik kaygılarının azalmasının etkileri görülmektedir (White Book 2016).

Son dönemde Almanya ile Balkan ülkeleri arasında yaşanan en önemli sorunun, Almanya'nın Suriye krizi sonrası Suriyeli mültecilere karşı uyguladığı “açık kapı politikası”ndan kaynaklandığı görülmüştür. Özellikle Balkan ülkeleri üzerinden geçerek Almanya'ya iltica etmek isteyen mültecilere yönelik ortak bir politika oluşturulamaması, bir yandan mültecilerin insani dramına yol açarken, diğer yandan Avrupa'da siyasetin merkezden aşırı sağ partilere kayarak sosyal, ekonomik ve siyasi dengeleri değiştirmiştir.

Sorunun esasını ise mültecilerin paylaşımı oluşturmuş, Avrupa ve Balkan liderleri arasında kuvvetli bir görüş ayrılığına yol açmıştır. Hatta Merkel sınırların kapatılması durumunda Balkanlarda gerginliğin daha da artacağı ve çatışma yaşanabileceğine dair uyarıda bulunmuştur (www.thelocal.de). Bu görüş ayrılığı, Avrupa Komisyonu'nun 120,000 kişinin paylaşılması, her ülkenin alacağı mülteci sayısının, o ülkenin nüfusuna ve kişi başına düşen ortalama gelir miktarına göre belirlenmesi karara bağlanmıştır. Ancak bu karara, Doğu Avrupa ve Balkan ülkelerinden Romanya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Slovakya karşı oy kullanmıştır. Hâlihazırda, Almanya ve Fransa diğer Avrupa ülkelerine oranla daha fazla mülteci kabul etseler dahi tartışmalar bitmemiştir (Yazman, 2016).

Merkel'in, “Evet, yapabiliriz!” sloganıyla AB üyeleri ve Balkan ülkelerine akın eden mültecilerin kontrolünü sağlamak maksadıyla Balkan güzergâhında kabul merkezleri kurulmasını ve Balkan ülkelerinin sınırlarını açık tutmalarını önermiş, karşılığında bütün bunların nasıl yapılacağına dair eleştiriler almıştır (Junior, 2015). Balkan ülkeleri ise kapasitesinden fazla mültecinin ülkelerine gelmesinden endişe ederken, Almanya ve Avusturya'nın sınırlarını kapatmaları durumunda ara bölge olmama konusuna büyük önem göstermişlerdir. Sorunun çözümü açısından en etkili yol olarak ise, AB ile Türkiye arasındaki sığınmacılara ilişkin geri kabul anlaşması imzalanması Balkan ülkelerini büyük ölçüde rahatlatmakla beraber, AB ile Türkiye arasında zaman zaman yaşanan gerilimler bu antlaşmanın tartışılır hale gelmesine yol açmaktadır (Girit, 2016). Ancak Türkiye'nin Balkan ülkeleri ile geliştirdiği iyi ikili ilişkiler neticesinde

sorunun bu ülkelere olumsuz etkilerinin yansımaları önleyici şekilde davranmaktadır (www.timebalkan.com).

Sonuç

Almanya birleşmeden sonra Yugoslavya krizini kendisi için Balkanlar'da etkisini artırmanın yolu olarak görmüştür. Bu maksatla, Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının aksine, Slovenya ve Hırvatistan'ın bağımsızlıklarına kendi birleşmesinin de yarattığı etkiyle *self-determinasyon* kapsamında destek vermiştir. Böylelikle, kendi güvenliğini sağlama almış, Slovenya ve Hırvatistan'ı Alman ekonomik bölgesine dâhil etmiş ve Adriyatik Denizi'ne çıkışı sağlamıştır. 1991 Aralık Maastricht zirvesinde Almanya'nın, Hırvatistan ve Slovenya'nın bağımsızlığının AT ülkelerince tanınmasına yönelik baskısı, bölgede kanlı geçecek bir dönemin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Neticede, Almanya'nın bu münferit ve baskıcı tutumu güvenlik öncelikli yayılmacı politikaya dönüş yaptığı düşüncesine sebep olmuştur.

Bosna Savaşı'nda Almanya Slovenya-Hırvatistan krizi esnasındaki tutumuna yönelik yoğun eleştirilerden ders çıkararak temkinli politikaya geri dönüş yapmıştır. Diğer AB ülkeleriyle eş zamanlı olarak Bosna-Hersek'i tanımış, kriz sürecinde AB ile uyumlu politikalar sergilemiştir. Almanya bu süreçte, Alman Anayasasının cevaz vermemesi ve iç politikada muhalefetin yoğun baskılarından ötürü barışı tesis harekâtına katılamamış ve askeri kuvvet desteği verememesi nedeniyle uluslararası kamuoyu tarafından eleştirilere maruz kalmıştır.

Kosova Savaşı'nda ise Almanya'nın politikası AB ve NATO'yla birebir uyumludur. Anayasa Mahkemesi kararıyla alan dışı askeri güç kullanımı sorununu aşan Almanya, Kosova krizinin çözümü için askeri kuvvet kullanma söylemini dışlamamıştır. Kuvvet kullanmanın diplomatik yolları tükettikten sonra son aşama hareket tarzı olduğunu belirtmiştir. NATO'nun 1999 harekâtına katılarak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk defa askeri gücünü, saldırı maksatlı olarak alan dışı bir bölgede kullanmıştır. Almanya, başta Kosova'nın tek taraflı bağımsızlığını desteklememiş, tanıma konusunda son aşamaya kadar ortak uzlaşa sağlanmasını beklemiştir. Ancak, ortak uzlaşya varılamayacağını anladığı anda bölgede istikrarın sağlanması adına Kosova'nın bağımsızlığını tanımıştır.

Elde edilen bulgular çerçevesinde Almanya'nın birleşmeden sonraki ilk yıllarına denk gelen Yugoslavya krizinde siyasi, ekonomik çıkarlar ve güvenlik kaygısıyla güç politikasına göre hareket etmiştir. Hırvatistan ve Slovenya'yı erken tanıma kararından sonra doğan olumsuz sonuçlardan gerekli dersleri çıkaran Almanya, Bosna-Hersek ve Kosova krizlerinde politikasını müttefikleriyle daha eşgüdümlü ve şeffaf hale getirerek müdahaleci politikasını yumuşatarak, Federal Almanya'dan kalma 'Zivilpolitik'e göre politikasını oluşturmuştur. Devam eden süreçte Almanya, Balkan ülkelerinin NATO ve AB'ye kabulünü destekleyerek bu ülkelerin batıyla bütünleşmesinin sağlanmasına çalışmış, böylelikle bölgede siyasi ve ticari etkinliğini geliştirmiştir. Son dönemde ise Almanya, bölge ülkelerinin kendi aralarında yaşadıkları krizleri AB ve NATO'ya üyelik vaadi ile çözme, ekonomik yardımlar ve özellikle mülteci akını konusunda AB içerisinde öncü rol oynayarak lider ülke pozisyonunu kuvvetlendirmiştir.

Sonuç olarak, Almanya'nın diğer uluslararası aktörlere göre coğrafi, kültürel ve ekonomik bakımdan daha avantajlı olduğu, bölge ülkeleri ile yakın ticari ve siyasi ilişkiler gerçekleştirebildiği görülmektedir. AB'nin ekonomik olarak en güçlü ülkesi Almanya'nın Balkanlar'da ticari ve ekonomik faaliyetlerini artırması, bölge ülkeleri üzerindeki etkisini daha da kuvvetlendirmektedir. Almanya dış politika hedefleri ile uygun şekilde, Balkanlar'da istikrarın tesisi için AB ve NATO'nun bölgede etkinliğinin artmasını desteklemektedir. Mülteci krizinde de görüldüğü üzere diplomasiyi öne çıkaran, çözüm odaklı ve ticari işbirliğini artıran yaklaşımla, Almanya dış politika kapasitesini sürekli artırmaktadır. Almanya'nın artan bu kapasitesi, ortak Avrupa güvenlik ve dış politikasına yön veren lider ülke rolünü oynamasını zorunlu kılmaktadır.

Kaynakça

Kitaplar

Armaoğlu F. (2005). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınevi. İstanbul.

Bach J. P. G. (1999). *Between Sovereignty and Integration, German Foreign and National Identity After 1989*. St. Martin's Press. New York.

- Caplan R. (2005). *Europe and the Recognition of New States in Yugoslavia*. Cambridge University Press. New York.
- Gallagher T. (2005). *The Balkans After the Cold War: from Tyranny to Tragedy*., Routledge, New York.
- Glenny M. (2001). *Balkans- Nationalism, War, and the Great Powers 1804-1999*. Penguin Books, London.
- Hendriks G. Morgan A. (2001). *The Franco-German Axis in European Integration*. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Jelavich B. (2006). *Balkan Tarihi- 18. Ve 19. Yüzyıllar*. Küre Yayınları, İstanbul.
- Kissenger H. (2004). *Diplomacy* (çev. İbrahim H. Kurt). İş Bankası Kültür, İstanbul.
- Lantis J. (2002). *Strategic Dilemmas and the Evolution of German Foreign Policy Since Unification*. Praeger, London.
- Touval S. (2002). *Mediation in the Yugoslav Wars: The Critical Years 1990-95*. Palgrave, New York.
- Woodward S. L. (1995). *Balkan Tragedy- Chaos and Dissolution after the Cold War*. The Brookings Institution, Washington D.C.

Makaleler

- Arıkan H. (2009). *The European Union Policy Towards the Balkan States in the Post Cold War Era*. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2009. 2.
- Carr T. W. B. (1995). *German and US Involvement in the Balkans: A Careful Coincidence of National Policies*. Defense & Foreign Affairs, <http://emperors-clothe.com/articles/carr/carr.html>, (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

- Decker W. (2000). *Two Souls, Twin Realities: German Foreign Policy from Slovenia to Kosovo*. <http://www.ce-review.org/00/26/deckers26.html>, (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- Demirtaş Coşkun B. (2008). *Geçmişten Günümüze Almanya'nın Balkanlar Politikasının Analizi: Değişim mi, Süreklilik mi?* Avrasya Dosyası, Cilt 14, Sayı 1
- Demirtaş Coşkun B. (2008). *Systematic Changes and State Identity: Turkish and German Responses*. Insight Turkey, Cilt:10, No:1,
- Girit S. (2016). *Türkiye - AB göçmen planı: Engellerle dolu bir yol*. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/03/160309_turkiye_ab_anlasmasi (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- Herborth B. (2011). *Germany in Europe – From Vanguard to Laggard and Back Again?* American Institute for Contemporary German Studies, http://www.aicg.org/publication/germany-in-europe-%e2%80%93-from-vanguard-to-laggard-and-back-again/#_edn10 (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- İnat K. (2009). *Birleşme Sonrasında Almnya'nın Dış Politikası: Normalleşmenin Son Adımları*. Bilgi (18), 2009 / 1 : 1-37
- Junior E.J.D. (2015). *Germany's political crisis*. https://www.washingtonpost.com/opinions/merkels-yes-we-can-blues/2015/12/02/3d585d26-9920-11e5-b499-76cbec161973_story.html (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- Mauil H. W. (2000). *German foreign policy, Post-Kosovo: Still a 'civilian power'?* German Politics, 9:2, 1-24, <http://dx.doi.org/10.1080/09644000008404589> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- Miskimmon A. (2009). *Falling into Line? Kosovo and the Course of German Foreign Policy*. International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 85, No.3, The War over Kosovo: Ten Years On, <http://www.jstor.org/stable/27695031> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

- Obradovic Wochnik J. (2014). *Can Germany Reconcile the Western Balkans?* American Institute for Contemporary German Studies, <http://www.aicgorg/publication/can-germany-reconcile-the-western-balkans/> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- Okçuoğlu İ. (2001). *Jeopolitik ve Jeostratejik Açıdan Balkanların Önemi*. <http://ibrahimokcuoglu.blogspot.com.tr/2001/10/jeopolitik-ve-stratejik-acidan.html>, (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- Ökten B. (2014). *Ostpolitik'ten günümüze Almanya'nın Orta ve Doğu Avrupa Politikaları*. <http://akademikperspektif.com/2014/01/25/ostpolitikten-gunumuze-almanyanin-orta-ve-dogu-avrupa-politikaları/> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- Troebst S. (1998). *Conflict in Kosovo: Failure of Prevention? An Analytical Documentation, 1992-1998*. European Centre for Minority Issues (ECMI), Flensburg
- Vatandaş S. (2013). *Alman Dış Politikası ve Batı Balkanlar*. Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi, <http://www.bilgesam.org/incele/135/-alman-dis-politikasi-ve-bati-balkanlar/#.Vm3N3EqLTIU> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)
- Woyke W. (2000). *Aussenpolitik', Handwörterbuch des Politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland*. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung
- Yazman R. (2016). *Avrupa Mülteci Krizi ve Türkiye'nin İzlemesi Gereken Strateji*. <http://sahipkiran.org/2016/01/23/avrupa-multeci-krizi/> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

Yüksek lisans Tezleri

- Reimers F. (2007). *Security Culture in Times of War: How did the Balkan War Affect the Security Cultures in Germany and United States*. Monterey Naval Postgraduate School, California.
- Himmrich J. L.A. (2016). *Germany's Recognition of Kosovo as an Independent State in 2008*. The London School of Economics and Political Science, London.

Belgeler

Bundesregierung beschliesst Teilnahme am AWACS-Einsatz uber Bosnien.
Archiv der Gegenwart, 8 Nisan 1993.

White Paper 2006: on German Security Policy and th Future of Bundeswehr. Federal Ministry of Defence, October 2006.

White Paper 2016: on German Security Policy and th Future of Bundeswehr. Federal Ministry of Defence, June 2016.

Yazarı belli olmayan web sitesi makalesi

Merkel: *Bosna, AB'ye Namzet Memleket Statüsü Almasına Bir Adım Uzaklıkta.* <http://www.bosnahersek.ba/merkel-bosna-avrupa-birligi-abye-namzet-memleket-statusu-almasina-bir-adim-uzaklikta/> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

Refugee crisis: Merkel warns of war in Balkans. <http://www.thelocal.de/20151103/merkel-warns-of-military-conflict-in-balkans>, (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

Savaştan sonra barışı kazanmak. <https://www.hurriyet.com.tr/savastan-sonra-barisi-kazanmak-39093790> , (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

Borisov'dan Türkiye'ye övgü, AB'ye eleştiri. <http://timebalkan.com/borisovdan-turkiyeye-ovgu-abye-elestiri/> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

Juncker: Sırbistan ve Karadağ 2025'ten önce AB üyesi. <http://www.dw.com/tr/juncker-s%C4%B1rbistan-ve-arada%C4%9F-2025ten-%C3%B6nce-ab-%C3%BCyesi/a-41308501> (Erişim Tarihi: 16.11.2017)

Extended Summary

The Impact of Germany towards The Balkans in the Post-Cold War Era

During the Cold War, West Germany's relations with the Balkan countries were mainly based on the struggle between eastern and western bloc relations and the policy of the Balkan countries on Germany. Germany, re-united after the fall of Berlin Wall, showed interfering acts towards the Balkans after the collapse of USSR and political instability in the region; economic decline in Yugoslavia; with the fear of security caused by the critical location on the border of western and eastern bloc. It also acted separately from European Security and Defense Politics during the recognition of independence of Croatia and Slovenia with the idea of self-determination under the influence of its post-reunification mood, however this decision gaps rifts between its international partner. At the Maastricht summit on December 1991, the pressure of Germany for the recognition of the independence of Croatia and Slovenia to the EC nations contributed to the creation of a period of bloodshed in the region. Eventually, this individual and repressive position of Germany has led to the question appeared if Germany returned to its world wars power policy 'Machtpolitik' from 'Zivilmacht' which is more transparent and cooperative and adopted in German Federal Republic era. This study aims to analyze the acts and the policy of Germany after the Cold War.

In the Bosnia war, Germany returned to a cautious policy by taking lessons from intense criticism of its stance during the Slovenia-Croatia crisis. Germany acted in coordination with EU and NATO in Bosnia and Kosovo War. It also made its acts appropriate for both internal and international law. At this era, Germany could not participate to the peacekeeping operations due to the restrictions in German constitution and intense criticism of opposition parties; on the other hand international community vehemently criticized it for not to provide military support. In these Wars, Germany was criticized with the lack of military support in Bosnia War by USA and West Europe countries as well.

In the Kosovo War, for the first time, the Bundeswehr participated in a military deployment. A main rule of the German foreign and security policy consensus over four decades was abandoned. Germany did not

support the unilateral independence of Kosovo in the first place, and expected to reach consensus until the last phase in recognizing independence. However, in order to understand that there had been no consensus on status of Kosovo and to ensure the stability in the region, Germany recognized the independence of Kosovo. From Bosnia War to present-day, we can say that Germany returned to policy of the West Germany in Cold War era. For the establishment of stability, Germany has supported the integration of the Balkan countries into NATO, EU and the western world. Thus, Germany has improved its political and commercial effectiveness in the region.

In the light of these evidences, it is understood that Germany tried to come to the fore in Balkans with aggressive acts applying ‘power policy’ after the re-unification and then took lessons from the negative consequences of these acts and behaved more cooperative with the perception of stabilization in its acts in concern with ‘Zivilmacht’.

As it is seen in the recent refugee crisis, Germany is constantly increasing its foreign policy capacity with an approach that emphasizes diplomacy, focuses on solutions and enhances commercial co-operation. This increasing capacity of Germany obliges to play a leading role in the direction of common European security and foreign policy.